

Brez trde hoje do dobre vzgoje

KDO JE TU ŠEF?

Lani je bilo na naši šoli predavanje dr. Vesne Vuk Godina, na katerem je jasno in glasno, tudi z nekaj humorja in provokacije, dokazovala, da ne obstaja pravljичno starševstvo. Obstaja le garanje. Zanimivo je bilo opazovati starše naših učencev, med katerimi jih je kar nekaj zapustilo predavanje že po petnajstih minutah. Strinjam se, da je bila predavateljica na trenutke tako pravokativna, da se je marsikdo lahko počutil užaljenega. Vendar pa je bilo njeno predavanje tako močno, da sem sama še dolgo razmišljala o njem. Zato tudi moja odločitev, da v članku tokrat predstavim svoje razmišljanje ob poslušanju in kasnejše premlevanje predavateljčinih besed.

Kratek povzetek predavanja bi bil, da starši nismo na svetu zato, da bi nas naši otroci imeli radi, včasih nas morajo tudi sovražiti, da bi mi kot starši uspešno dosegali pravi namen starševstva. To pa je pripraviti otroke na samostojno in odgovorno življenje v družbi, kjer bo otrok kot funkcionalno odrasel vedno izbral tisto, kar je prav, in ne tistega, kar je 'fajn'. Preslikava v prihodnost nam po njenem mnenju jasno kaže, da bodo naši otroci kot odrasli ljudje nefunkcionalno odrasli in bodo izbirali vedno tisto, kar je 'fajn', in ne tistega, kar je prav.

AVTO-RIT-(T)ETA = AVTORITETA

Spoštuj svoje starše, spoštuj starejše, spoštuj avtoriteto ... S tem imperativom smo odraščali mi, ki smo starši sedaj. Zakaj imamo potem toliko težav to prenesti na lastne otroke? Vprašanje pa je seveda, ali si tega želimo. Spoštovati starejše, avtoriteto, je popotnica za prihodnost. Vprašanje, kako se bo naš otrok vedel v šoli, ima s tem veliko opraviti. Spoštovanje avtoritete se začne doma, otrok ponotranji zahteve po upoštevanju socialnih pravil najprej od nas. Starši smo tisti, ki nam otrok mora slediti in se nam podrediti. Če nam tega ne uspe doseči doma, pričakujemo težave v vrtcu in kasneje v šoli.

Po besedah dr. Godine otroci danes v šolo večinoma pridejo s popolnoma nerazvitimi socialnimi shemami, kar pomeni, da jim ni povsem jasno, da je šola nekaj drugega kot vrtec in kot dom. Da je učitelj avtoriteta, ki ji ne ugovarjaš, ga ne tepeš (kot tepeš mamo doma!), ne zmerjaš. Prav tako ni učitelj tisti, ki otroka pestuje v naročju in ga crklja. Učitelj namreč ni njegova mama oz. oče. Stvari v šoli so drugačne, veljajo druga pravila kot drugod. To pa ve le otrok, ki ima doma dobro postavljene meje, ki je bil že kaznovan za neprimerno vedenje, ki ne dobi vsega, kar si želi.

BOJ Z AVTORITETAMI

V življenju obstajata dve pomembni obdobji, v katerih se razvija odnos do avtoritete. To je obdobje od drugega do tretjega leta, ko se otrok postopoma »ločuje« od mame kot primernega objekta in razvija svoj lastni jaz. Takrat so otrokove najpogostejše besede »ne«, »bom sam«. Ena izmed njegovih razvojnih nalog je, da ponotranji socialna pravila, jih upošteva, kar pride sicer ob koncu obdobja, vmes pa bo uprl vse svoje sile v kršenje pravil in oblikovanje realnosti po svoji podobi in želji. Takrat moramo tudi starši napeti vse svoje sile in otroka »podrediti« realnosti taki, kot je. To pa pomeni, da moramo otroka tudi kaznovati, mu kaj odvzeti, mu jasno in glasno pokazati, kdo je tu šef.

Drugo obdobje je v adolescenci, ko je razvojna naloga odraščajočega mladostnika prav upor proti avtoriteti, staršem. Takrat se ponovi scenarij prvega obdobja, ko mladostnik na morda malo bolj sofisticiran način ponovi besede NE, BOM SAM, JAZ ZMOREM. Tudi to obdobje zahteva od staršev veliko potrpljenja in npora, da z jasno postavljenimi mejami in doslednostjo skupaj z otrokom preživijo.

Če starši ne pokažemo otroku, kdo je glavni že v prvem obdobju, imamo težavo. V vrtcu, šoli, kasneje v puberteti. Otrok bo slej ali prej naletel na jasna pravila, na realnost, ki je drugačna kot doma (kjer so 'šefi' drugi ljudje, npr. vzgojiteljice, učitelji). Otrok se takrat ne bo vdal brez boja in prepustil krmila njim, če je navajen biti glavni v družini. Če odrasli v vrtcu in šoli ne bodo popustili, bo tak otrok potrebo po moči in »nadvladi« zadovoljeval v odnosu z vrstniki, avtoriteti pa se bo upiral mnogo prezgodaj in na povsem nekonstruktiven način. Na primer bo glasen, klepetav, ne bo se odzival na opozorila oz. bo ta upošteval le kratek čas (dokler učiteljica gleda), jezikal bo, imel pripombe na vse, kar učitelj naredi. Če bi ocenjevala, koliko je takih otrok v šoli, bi lahko verjetno v vsakem razredu našla vsaj tri.

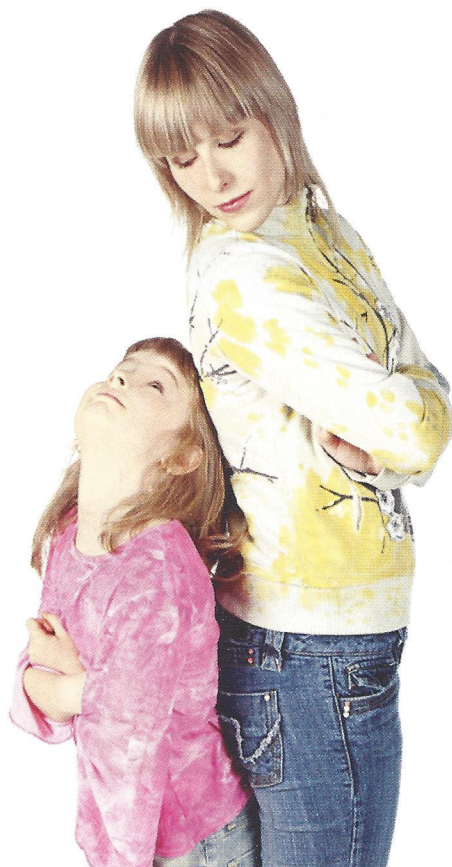
»BODITE SVOJEMU OTROKU NAJBOLJŠI SOVRAŽNIK!«

(V. V. Godina)

Eden izmed sodobnih mitov o vzgoji je tudi ta, da moramo biti prijatelji svojih otrok, kar je že po sami definiciji prijateljstva in starševstva povsem nasprotujoča si stvar. Biti prijatelj z otrokom avtomatično odvzame odnosu avtoriteto, kaznovanje, vodenje, svetovanje. Prijateljem namreč ne ukazujemo, ne zahtevamo od njih, naj se umivajo in pospravljajo sobo, jim ne prepovedujemo gledanja televizije pozno v noč, pitja alkohola, kajenja ... Odnos prijateljstva v sebi nosi vzajemno spoštovanje osebnosti drug drugega in odločitev, ki jih sprejemamo eni in drugi. Ne pomeni vmešavanja v odločitve, pomeni morda le izražanje nestrinjanja z nekaterimi odločitvami drugega. Prijatelja obravnavamo kot enakovrednega partnerja, ki je sposoben samostojno sprejemati odločitve.

Torej: si predstavljate, da se vaš otrok popolnoma neprimerno vede (npr. pljuva ljudi, grdo govori ...), vi pa kot njegovi prijatelji, ki spoštujete njegove sposobnosti sprejemanja odgovornih odločitev in samoizražanja, morda izrazite svoje nestrinjanje z njegovim vedenjem v kar najmilejši obliki (da ga ne užalite, seveda)? Upam, da je karikiran primer sam po sebi dovolj zgovoren in ne potrebuje dodatnega komentarja, zakaj starševstvo in prijateljstvo ne gresta skupaj z roko v roki. S svojimi otroki boste lahko prijatelji, ko bodo odrasli in ko/če boste svojo nalogo kot starši dobro opravili.

Brez trde hoje do dobre vzgoje

Zgornji naslov nas morda nekoliko šokira, saj pri odnosu starši-otrok težko govorimo o sovraštvu. Vendar nosi v sebi zrno resnice. S tem, ko smo dobri starši (postavljamo meje, kaznujemo, ukazujemo), nas otroci ne bodo imeli za prijatelje, temveč prej za sovražnike. Ne sekirajte se preveč, ko bo njihov gnev ob vašem vztrajanju pri določeni zahtevi tako velik, da bi najraje popustili. Takrat ste namreč naredili najboljše, kar ste lahko. Jasno in glasno ste povedali, kdo je šef! Plačilo dobite naslednjič, ko bo otrok izbral ustreznejšo obliko vedenja in kaznovanje ne bo potrebno.

NE PODCENJUJMO SVOJIH OTROK

Včasih se zdi, da se sodobni starši pod vplivom različnih strokovnjakov za vzgojo do svojih otrok vedemo kot do porcelanastih lutk. S filozofijo, da se nam bodo pod malo večjim pritiskom zdrobili v rok. Pri tem nas spodbujajo otroci sami, saj s svojo bistrrostjo, z besedami ali dejanji, v nas vzbujajo slabo vest. Posledica pa je ščitenje otroka do te mere, da mu nihče (vključno s starši) ne sme reči žal besede, saj s tem zada njegovi občutljivi psihi globoko rano.

V resnici pa so otroci zelo odporna bitja, ki se dobro odzivajo na doslednost, meje in tudi kazni, če so te zaslužene in so posledica kršenja jasnih pravil. Otroka, ki mu poleg ljubezni nudite še to, se bo odločneje in samozavestneje orientiral v življenju, saj mu bo jasno, kaj je prav in kaj ni.

Prvi preizkus, kako otrok upošteva avtoriteto (z upoštevanjem razvojnih značilnosti), je že ob vstopu v svet zunaj doma, ko je otrok vključen v skupino in mora slediti navodilom. Spominjam se svoje hčerke, ko je pri dveh letih začela obiskovati športno vadbo, kjer je morala sodelovati v večji skupini otrok, čakati na vrsto za poligon, poslušati navodila in jih upoštevati. Seveda ni šlo brez boja, ko je hotela prehitovati, delati po svoje ipd. Morda bi rekli, da so taki otroci še premajhni, da bi sledili, ali pa da morajo imeti svobodo, da delajo, kar hočejo. Vendar pa je učenje sodelovanja v skupini, podrejanja skupini možno tudi prej kot v šoli. Kako to doseči? Z veliko akcije! Če je otrok majhen, potrebuje jasno, kratko sporočilo in ne filozofske razprave o tem, zakaj in kako je treba nekaj narediti. Otroka ob kršenju pravil vzamete iz skupine, počepnete, da ga gledate v oči, in mu jasno poveste, česa ne sme več početi (konkretno!!!) in kaj boste naredili, če bo pravilo ponovno kršil. Seveda morate biti pripravljeni to res storiti. Otroka spustite nazaj v skupino, ga pozorno spremljate in ob ponovnem kršenju svojo »grožnjo« uresničite. Samo tako in nič drugače boste dosegli spremembo vedenja v prihodnje. Otroci se namreč dobro odzivajo na pogojevanje, predvsem pa takrat, ko imajo že izkušnjo kazni. V primeru telovadbe otroka po ponovnem kršenju pravil enostavno peljete domov. Vadba je končana!

Zavedam se, da so otroci različni, nekateri živahnější od drugih. To pa ne spremeni zadeve, staršem jo le oteži, saj je potrebno veliko več energije in mirnih živcev.

ZA KONEC

Da bodo mladostniki v adolescenci lahko opravili svojo razvojno nalogo (se upirali avtoriteti, torej tudi vam), morajo vedeti, kaj avtoriteta je in proti čemu se upirajo. V primeru da tega ne vedo, bodo razpršeni in zmedeni vlekli neopravljene naloge v odraslost. In tako dobimo funkcionalno neodrasle odrasle, ki ne zmorejo shajati s pritiski odraslega sveta (odnosi v zakonu, služba, otroci). Tega pa verjetno našim otrokom ne želimo.